

„Slavinja“, prvi slovenski tednik. Znani prijatelj Slovencev, g. J. Lego iz Prage nam pošilja naslednjo književno-zgodovinsko črtico, ki bode izvestno zanimala vsakega, kdor se briga za književno zgodovino našo. H koncu leta 1824. so gg. Janez Ziegler, Ksaver pl. Andrioli in Ignacij Holzapfel prosili deželno vlado v Ljubljani, da bi smeli izdajati slovenski tednik „Slavinjo“. Tega pa ni dovolilo policijsko ministerstvo (ddo. 1. januarija l. 1825.), in sicer zato ne, ker se je knezoškof A. A. Wolf, vprašan zaradi kvalifikacije teh gospodov, izrekel, da se jim iz moralnega in političnega stališča sicer ne more ničesar očitati, da pa vendar nimajo znanostij, katerih je za izdajanje takega tednika treba.

Dr. Vatroslav Jagič. Slavnega Miklošiča najslavnejši učenec je brez dvojbe profesor slovanskih jezikov in književnostij na vseučilišči v Petrogradu, ruski državni svetovalec in pravi akademik g. dr. Vatroslav Jagič, kateri v kratkem zasede za Miklošičem izpraznjeno stolico slovanskih jezikov na vseučilišči dunajskem.

Porojen je Jagič v 6. dan meseca julija 1835. l. v Varaždinu, malem mestu provincijalne Hrvaške. Gimnazijalne studije je zvršil v Zagrebu, a potem na Dunaji slušal klasično filologijo in slavistiko. Miklošič in Bonitz sta kmalu spoznala izredno nadarjenost Jagičevo ter ga v studijah kolikor toliko podpirala. Leta 1860. je dobil Jagič po izvrstno prebiti profesorski preskušnji službo gimnazijalnega učitelja v Zagrebu, kjer je ostal sedem let — do 1867. l. V gimnazijalnem programu zagrebškem je priobčil leta 1861. prvo svojo razpravo: „Pabirci po cvieću našega narodnoga pjesništva,“ a v letniku 1862: „Deklinacija imena samostavnoga, kako se razvi u staroslovenskom-srpskom-hrvatskom jeziku.“

Leta 1866. osnovala se je v Zagrebu jugoslovanska akademija znanostij in umetnostij; Jagič je bil izbran takoj v prvi seji nje pravim članom; kesneje so ga zaradi literarnih zaslug izbrali še naslednji zavodi svojim članom: carska akademija v Petrogradu in akademija v Krakovu, srbsko učeno društvo v Belemgradu, češko učeno društvo v Pragi in antropološko društvo v Moskvi i. t. d. i. t. d.

Leta 1867. odstavljal je glasoviti madjaron Levin baron Rauch, tedaj hrvaški ban, vse narodne profesorje in uradnike, kateri niso slepo zvrševali njegovih ukazov. Tudi Jagič je izgubil tedaj službo, dasi se ni nikdar pečal s politiko. Do leta 1871. je ostal v Zagrebu, potem pak odpotoval na Nemško in Rusko, da se v svoji stroki še bolj izuri. Leto dnij pozneje je bil imenovan profesorjem primerjajočega jezikoslovja na carskem novoruskem vseučilišči v Odesi, kjer je ostal do 1874. l. Takrat je bil pozvan na hrvaško vseučilišče v Zagreb. Ker pa njegovih pogojev Hrvatje niso vzprejeli, odšel je za profesorja slovanskih jezikov in književnostij na vseučilišče v Berlin. Po smrti slovečega I. I. Sržnevskega, profesorja istega predmeta v Petrogradu, pozvali so dr. V. Jagiča na to mesto, katero je še zdaj zavzemal do zadnjih dnij.

Preidimo na slovstveno delovanje njegovo. Kakor že rečeno, objavil je prva svoja dela v programu zagrebške gimnazije. Tedanja kraljevska dvorska kancelija dala mu je nálog, da spiše hrvaško slovnico, katera je prišla v déžl l. 1864. z naslovom: „Gramatika jezika hrvatskoga. Osnovana na starobugarskoj slovénštini. Dio prvi: glasovi.“ Ker pa tedaj za višje razrede tudi berila ni bilo, sestavil je tudi to Jagič ter je 1864—66 v dveh knjigah na svetlo dal. Naslov mu je: „Primeri staro-hrvatskoga jezika iz glagolskih i ćirilskih književnih starinâ, sastavljeni za sedmi i osmi gimnazijalni razred.“ V ti preizvrstni knjigi so natisnjeni odlomki skoraj vseh staroslovenskih in starosrbskih, oziroma starohrvaških spomenikov.

Leta 1864. so začeli V. Jagič, dr. F. Rački in J. Torbar s podporo tedanje ilirske, zdaj hrvaške Matice izdajati „Književnik“. Časopis za jezik i poviest

hrvatsku i srbsku i za prirodne znanosti.“ Duša temu za hrvaško znanstveno literaturo velevažnemu podjetju bil je Jagić. On je bil listu glavni urednik ter je v njega spisal veliko število lepih člankov.

V prvem tečaju sta natisnjeni epohalni razpravi: „Naš pravopis“ in „Iz prošlosti hrvatskoga jezika.“ — V prvem članku dokazuje netočnost tedanjega pravopisa ter zahteva, da se piše namesto tj — ć; ě — ie, je; ěr — ar — r; gen. plur. âh — â. V drugem članku dokazuje to zgodovinskim putem. A. Veber se je hudo protivil Jagiću, a sedaj je vzprejeta v obče teorija Jagičeva. V ónem istem letniku je natisnenih tudi več Jagičevih kritik, katerih le nekoliko imenujemo: Gj. Daničić: Oblici srpskoga jezika. — I. J. Berčić: Bukvar staroslovenskoga jezika glagolskimi pismeni. — J. P. Šafařík: Geschichte der südslavischen literatur. itd.

V drugem tečaju je spisal Jagić: „Slovensko jezikoslovje. Kratak historičko-filologički nacrt.“ V ti razpravi je opisal Jagić lepim slogom in načinom ves razvoj slovanskega jezikoslovja. — Dalje je v tem tečaju natisnena velevažna studija „Primjetbe k našoj sintaksi s gledišta spravnjajuće gramatike.“ Nadalje je spisal kritike o naslednjih književnih proizvodih: „Miklošič: Lexicon palaeoslovenico-graeo-latinum.“ — „Gj. Daničić: Rječnik iz književnih starinâ srpskih.“ — „Gj. Daničić: Nikoljsko jevanjelje.“ — „S. Ljubić: Ogledalo književne povjesti jugoslavenske.“

V tretjem letniku je natisnenih mnogo Jagičevih razprav in kritik: „Starine in njihovo znamenovanje.“ — „Adrianska mora Sirena iliti obsida Sigetska. Hrvatski epos 17. veka.“ — „Ćirilski zbornik 16 — 17 stoljeća u biblioteci Kukuljevićevoj.“ — „Odnosaj medju linguistikom i antropologijom.“ — „O porieklu Indo-europejaca.“ — „Štampana hrvatska knjiga 16. veka kojoj se iz nova u trag ušlo (Vramčeva znamenita knjiga, katere sta se samó dva iztisa ohranila.)“ — „Kratak priegled hrvatsko-srpske književnosti za poslednje dvie — tri godine.“ — Vrh tega so spomina vredne najvažnejše njegove ocene naslednjih del: „J. J. Sržnevskij: Stari spomenici pisma i jezika jugozapadnih Slovjena od IX. — XII. veka.“ „Pypin in Spasovič: Obzor istorii slavjanskih literatur.“

Po osnovanji jugoslovanske akademije znanostij in umetnostij je posvetil Jagić vse svoje moči temu zavodu. Bil je po odhodu Daničićevem v Beligrad nekaj časa tajnik akademije in spisal in izdal je v akademijskih spisih te knjige in razprave: „Historija književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga. I. Stara doba.“ V ti koreniti knjigi opisuje Jagić razvoj staroslovenske in starosrbske (hrvaške) književnosti tako lepo in učeno, da je velika škoda, ka Jagić tega dela ni završil. Leta 1868. izdá razpravo: „Prilozi k historiji književnosti,“ toda tu navaja samó vire, iz katerih je zajemal. Omenjamo, da je spisal l. 1871. v nemškem jeziku „Das leben der wurzel dē in den slavischen Sprachen.“ Vseučilišče v Lipsku imenovalo ga je za to razpravo doktorjem filozofije. Nekoliko let kesneje je postal doktor filozofije honoris causa univerze petrogradske. (Konec prihodnjič.)

Jakob Petelin (Hänel, Handl, Gallus), slavni skladatelj slovenski. Zgodovina duševnega življenja in dela našega je še zmerom — led in a, katero nam bo še dalje skrbno in marljivo preorávati, da dobimo o tem ali ónem zaslužnem našem moži pravih podatkov. Marsikateri Slovenec si je pridobil velikih zaslug, vrednih, da se njegovo ime z zlatimi črkami sveti v kulturni naši zgodovini; a vendar zastoj iščeš po ti ali óni knjigi, da bi zasledil o njem kako črtico! In še sreča, če njegovo ime ni še izginilo iz spomina našega naroda!

Taka je tudi s slavnim cerkvenim skladateljem, z našim Jakobom Petelinom!

se jim ponujali za vodnike, ter so g. Kersniku proti vaši volji spet izročili odborniški mandat, na drugi stráni so pa nekateri gospodje, katere ste vi posilili v odbor, sami uvideli, da jim je drugje več primernega dela ter so pripadši jim mandat odstopili g. Ivanu Tomšiču. — Novemu odboru predsednik je prof. Marn, I. podpredsednik prof. Levec; II podpredsednik dr. Poklukar; blagajnik L. Vilhar; računski pregledovalec L. Robič, ključarja prof. A. Zupančič in Andrej Praprotnik, poveritelja sejnih zapisnikov prof. A. Kaspret in Anton Kržič. V gospodarskem odseku so: L. Robič, Ivan Vilhar, dr. I. Tavčar, v književnem; Anton Kržič, Fr. Levec (načelnik), M. Pleteršnik, Anton Raič, Feliks Stegnar, Anton Zupančič, Vilibald Zupančič. — V odseku za prenos Kopitarjevih kostij so: Fr. Levec, dr. I. Tavčar in dr. Jarnej Zupanec.

Dr. Vatroslav Jagić. (Konec). V „Rad“ jugoslovanske akademije je spisal naslednje razprave: „Gradja za glagolsku paleografiju I. Mihanovićev fragment“. (R. 2.); — „Komparativna filologija“. Vrlo zanimiva studija o početku in napredovanju te mlade znanosti. (R. 8.) — „Pomladjena vokalizacija u hrvatskom jeziku“ — jedna najlepših Jagićevih razprav; v nji srečno polemizuje proti Háttali in Veberju, ki sta se potegovala za pisanje „h“ v gen. plur (R. 7.) — „Trubaduri i najstariji hrvatski lirici.“ Tu dokazuje Jagić, kako sta se Menčetić in Držić, znamenita dalmatinsko-hrvaška pesnika učila iz trubadurjev in jih posnemala. (Ibid.) — „Gradja za slovinsku narodnu poeziju. Dio prvi. Historijska svjedočanstva o pjevanju in pjesničtvu slovinskih narodâ.“ — To je jako znamenita razprava, pisana duhovito in interesantno. Mislimo, da ustrezemo čitateljem, ako jim tu zabeležimo pojedinih poglavij naslove. I. Pojam pjesme. Najstarije slovinske pjesme bijahu hieratske i ritualne. Snaga narodnog pjesništva u Slovina. — II. Nastojanje crkve da zamieni narodne pjesme crkvenima. — Kirieleison. — Zabrane narodnih zabava in pjevanja. Podmetanje crkvenih tekstova narodnim motivima. Zator raznih narodnih običaja i time pjesama. — III. Svjedočanstvo o poeziji slovinskoj iz 7. 9. i 10. vieka. Kakova bijaša davna poezija u Poljskoj. Dokazi iz ljetopisaca: Martina, Kadlubka, Dluogoša. Tragovi narodne poezije u literaturi 16. stoljeća. — IV. Česki svjedoci o pjevanju pjesama. Tragovi narodne lirike u rukopisima. Historijske pjesme bez razlike do narodne epike. Uplivi njemački u Českoj. Jokulatori i Vaganti. V. Svjedočanstva o pjevanju pjesama kod Rusa. Crkva vojuje protiv raznih običaja. Ljetopisi pominja Aljošu Popovića i Dobrinju ali šute o Iliji Muromcu. Spominjanje o Iliji u 16. i 17. stoljeću. Tragovi njemačkoj sagi. — VI. Stare kijevske uspomene sačuvane samo kod Velikorusâ. Zašto nema južna Rusija bylinâ? — Slovo o polku Igorevu. Upliv na Zadoušćinu. Dume. — VII. Južno slovinski ljetopisi ne govore o pjevanju, nego samo malo. — Svjedočanstva iz 14. 16. i 17. stoljeća. — Dalmatinsko dubrovačka književnost mukom odobrava narodnu poeziju. Tragovi narodne poezije u najstarijih lirika, u Hektorovića, Gundulića i Palmotića. Prvi skvpljači u 16. stojeću, Kačić. — V ti znameniti, epohalni razpravi je obrazložil Jagić mnenje svoje o narodni epiki slovanski. (R. 37.)

Vrhu tega je pisal za „Rad“ še mnogo družih zanimivih člankov in književnih obznan. Na priliko: St. Novaković, Istorija srpske književnosti. (R. 1.) — F. Miklošić: Die nominale zusammensetzung im serbischen. — Die Bildung der ortsnamen aus personennamen im slavischen. — Die Fremdwörter in den slavischen sprachen. — Die slavischen monatsnamen. — Der praepositionslose local in den slavischen sprachen. — Vergleichende grammatik der slavischen sprachen IV. 1. (R. 5.) J. Srčznevskij: Drevnie pamjatniki russkago pisama i jazyka. — Drevnie gla-